

INTERNATIONAL CONFERENCE
“Global Horizons in Philology and Pedagogy: Experiences of Turkic Nations”
September 25, 2025

TÜRK DILLƏRİNDƏ TƏRCÜMƏ ƏNƏNƏLƏRİNİN ÖYRƏNİLMƏSİ

Şəfiqə Yusif qızı Nəcəfova
Sumqayıt Dövlət Universiteti
Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
e-mail: shafiganajafova55@mail.ru
ORCID: 0000-0002-8051-0304

XÜLASƏ

Türk dillərində tərcümə ənənələrinin öyrənilməsi türk xalqlarının mədəniyyət tarixi və dilçilik elminin mühüm istiqamətlərindən biridir. Tərcümə yalnız mətnlərin bir dildən digərinə çevrilməsi prosesi deyil, həm də mədəniyyətlərin, ideyaların və tarixi təcrübələrin ötürülməsi vasitəsi kimi çıxış edir. Məqalədə tərcümə ənənələrinin tarixi inkişaf mərhələləri izlənilmiş, onların mədəni və elmi əhəmiyyəti göstərilmişdir.

Orta əsrlərdə tərcüməçilik fəaliyyəti əsasən dini və elmi mətnlərin ərəb və fars dillərindən türk dillərinə çevrilməsi üzərində qurulmuşdur. Bu proses türk xalqlarının İslam sivilizasiyasının intellektual nailiyyətlərini mənimsəməsinə və milli ədəbiyyatın formalaşmasına mühüm təsir göstərmişdir. XIX–XX əsrlərdə isə Avropa və rus dillərindən edilən tərcümələr maarifçilik hərəkatlarının genişlənməsinə, milli oyanış proseslərinə və yeni ədəbi janrların yaranmasına şərait yaratmışdır.

Müasir dövrdə tərcüməçilik sahəsində həm problemlər, həm də geniş imkanlar mövcuddur. Terminoloji uyğunsuzluqlar, texniki və ədəbi tərcümə çətinlikləri diqqət çəkən əsas problemlərdəndir. Bununla yanaşı, rəqəmsal texnologiyaların, avtomatlaşdırılmış tərcümə sistemlərinin və türkdilli dövlətlər arasında mədəni əməkdaşlığın inkişafı tərcümə ənənələrinin perspektivlərini daha da genişləndirir.

Nəticə etibarilə, türk dillərində tərcümə ənənələrinin sistemli şəkildə öyrənilməsi həm dilçilik, həm də mədəni inteqrasiya baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu ənənələrin qorunması və inkişafı gələcəkdə türk xalqları arasında intellektual və mədəni birliyi daha da möhkəmləndirəcəkdir.

Açar sözlər: tərcümə, ənənə, dil, inkişaf, türk

STUDY OF TRANSLATION TRADITIONS IN TURKIC LANGUAGES

Summary

The study of translation traditions in Turkic languages is one of the important directions of cultural history and linguistic science of Turkic peoples. Translation is not only the process of translating texts from one language to another, but also acts as a means of transmitting cultures, ideas and historical experiences. In the article the stages of historical development of translation traditions, their cultural and scientific significance are shown.

Translation activities in the Middle Ages were mainly based on the translation of religious and scientific texts from Arabic and Persian into Turkic languages. This process had a significant impact on the assimilation of the intellectual achievements of Islamic civilization by the Turkic peoples and the formation of national literature. Translations from European and Russian languages during the 19th–20th centuries contributed to the expansion of enlightenment movements, the processes of national awakening and the emergence of new literary genres.

In modern times, there are both problems and wide opportunities in the field of translation. Terminological discrepancies, technical and literary translation difficulties are some of the main

problems that stand out. At the same time, the development of digital technologies, automated translation systems and cultural cooperation among Turkic-speaking states further expands the prospects for translation traditions.

As a result, the systematic study of translation traditions in Turkic languages is of great importance both from the point of view of linguistic and cultural integration. The preservation and development of these traditions will further strengthen the intellectual and cultural unity among the Turkic peoples in the future.

Keywords: translation, tradition, language, development, Turkic

Türk dilləri ailəsi dünyanın ən qədim və geniş yayılmış dil ailələrindən biridir. Bu dillərdə danışan xalqlar tarixin müxtəlif dövrlərində bir-birilə sıx mədəni və siyasi əlaqələr qurmuş, nəticədə zəngin ədəbi və elmi irs formalaşdırmışlar. Bu əlaqələrin mühüm istiqamətlərindən biri də tərcümə ənənələridir. Tərcümə yalnız dillər arasında sözlərin çevrilməsi deyil, həm də mədəniyyətlərin, dünyagörüşlərin və tarixi təcrübələrin ötürülməsi vasitəsidir.

Türk dillərində tərcümə ənənələri çoxəsrlik tarixə malikdir. Orta əsrlərdə ərəb və fars mənbələrindən edilən tərcümələr türk xalqlarının mədəni inkişafında xüsusi rol oynamış, dini mətnlərin və klassik poeziyanın çevrilməsi isə yeni ədəbi janrların formalaşmasına təsir göstərmişdir. XIX–XX əsrlərdə isə Avropa dillərindən edilən tərcümələr milli maarifçilik hərəkatlarının güclənməsinə, yeni fikir axınlarının türk xalqları arasında yayılmasına şərait yaratmışdır.

Türk dillərinin yazılı abidələri – xüsusilə VIII əsrə aid Orxon-Yenisey kitabələri – türk dilində yazının ilk nümunələri olmaqla yanaşı, tərcümə prosesinin ilkin izlərini də göstərir. Bu abidələrdə çin, buddist və şamanist təsirlərin leksik izləri müşahidə olunur (Ergin, 2010: 52). XI əsrdə Mahmud Kaşğarının “*Divanü Lüğat-it-Türk*” əsəri türk dillərinin yalnız lüğət bazasını deyil, həm də müxtəlif dialektlər arasında qarşılıqlı anlaşma və tərcümə imkanlarını ortaya qoymuşdur (Kaşğarlı, 2006: 18). Bu əsər vasitəsilə ərəb oxucularına türk sözlərinin mənası və istifadəsi izah edilmişdir. Orta əsrlərdə türk bölgələrində İslam mədəniyyətinin yayılması ilə yanaşı ərəb və fars dillərindən tərcümələr geniş vüsət aldı. Dini mətnlər, şəriət kitabları, təfsir və hədis məcmuələri türkcəyə çevrilərək xalqların maariflənməsinə xidmət etdi (Korkmaz, 2008: 134). XIV–XVI əsrlərdə isə dastanların, qəhrəmanlıq hekayələrinin, saray ədəbiyyatı nümunələrinin bir dildən digərinə çevrilməsi genişləndi. Xüsusilə Anadolu, Orta Asiya və Qazan bölgəsində türk dilləri arasında tərcümələr mədəni əlaqələrin davamlılığını təmin etdi.

Müasir dövrdə qloballaşma prosesi, türkdilli dövlətlər arasında inteqrasiya və informasiya texnologiyalarının inkişafı tərcümə ənənələrinin öyrənilməsinə daha da aktual edir. Bir tərəfdən, türk xalqları arasında qarşılıqlı anlaşma və mədəni inteqrasiyanın təmin olunması üçün ortaq terminoloji baza və tərcümə standartlarına ehtiyac vardır. Digər tərəfdən, tərcümə nəzəriyyəsinin inkişafı türkoloji tədqiqatların daha geniş perspektivdə aparılmasına imkan yaradır.

Bu məqalənin əsas məqsədi türk dillərində tərcümə ənənələrinin tarixi inkişaf mərhələlərini izləmək, onların mədəni və elmi əhəmiyyətini göstərmək və müasir dövrdə qarşıya çıxan problemləri elmi baxımdan təhlil etməkdir. Məqalədə aşağıdakı vəzifələr müəyyənləşdirilmişdir:

1. Türk dillərində tərcümə ənənələrinin nəzəri əsaslarını öyrənmək;
2. Orta əsrlərdən müasir dövrə qədər tərcüməçilik təcrübəsinin əsas mərhələlərini araşdırmaq;
3. Tərcümənin türk xalqları arasında mədəni inteqrasiyadakı rolunu təhlil etmək;
4. Müasir dövrdə tərcümə sahəsində qarşıya çıxan problemləri və onların həlli yollarını müəyyənləşdirmək.

Beləliklə, mövzunun aktuallığı həm türk xalqlarının ortaq tarixi və mədəniyyətindən qaynaqlanır, həm də müasir elmi-intellektual inkişaf proseslərinin tələbləri ilə bağlıdır. Tərcümə prosesi yalnız dil vahidlərinin bir dildən digərinə ötürülməsi ilə məhdudlaşmır. Əslində, tərcümə həm də mədəniyyətlərarası ünsiyyətin ən mühüm vasitələrindən biridir. Xüsusilə türk dilləri kontekstində tərcümə məsələlərinin öyrənilməsi böyük əhəmiyyət daşıyır. Çünki bu dillər ortaq genetik köklərə malik olsa da, uzun əsrlər boyu müxtəlif tarixi, siyasi və coğrafi amillər nəticəsində bir-birindən uzaqlaşmış, fonetik, leksik və qrammatik fərqlər qazanmışdır. Bu baxımdan, tərcümə yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, həm də integrativ bir funksiya yerinə yetirir.

Müasir tərcümə nəzəriyyəsi dilçilik, semiotika, mədəniyyətşünaslıq və hətta fəlsəfə elmlərinin kəsişməsində formalaşmışdır. Ənənəvi nəzəriyyələrdə tərcümə əsasən “ekvivalentlik” anlayışı üzərində qurulmuşdur. Yəni, bir mətnin mənası mümkün qədər eyni səviyyədə digər dilə köçürülməlidir. Lakin türk dilləri arasında bu ekvivalentlik bəzən çətinliklər yaradır. Məsələn:

- Tarixi inkişaf prosesində bəzi sözlər müxtəlif dillərdə fərqli semantik yüklər qazanmışdır.
- Terminoloji sahədə uyğunluq problemləri müşahidə olunur.
- Bədii tərcümədə isə obrazlı ifadələrin milli-mədəni kodlara uyğunlaşdırılması zəruridir.

Türk dillərində tərcümə ənənələrinin öyrənilməsində metodoloji problemlər

Türk dilləri arasında tərcüməçilik ənənələrinin araşdırılması bir sıra metodoloji çətinliklər doğurur:

1. Mənbələrin bölünməsi və ya itirilməsi – Orta əsrlərə aid yazılı abidələrin çoxu itirilmiş və ya günümüzdə natamam formadadır.
2. Dil dəyişmələri – Əlifba dəyişiklikləri (ərəb, latın, kiril qrafikaları) mətnlərin müasir dövrdə öyrənilməsini çətinləşdirir.
3. Dialekt və şivə fərqləri – Müxtəlif bölgələrdə tərcümə ənənələri fərqli istiqamətlərdə inkişaf etmişdir.
4. Nəzəri əsasların azlığı – Tərcümə nəzəriyyəsi Qərbdə formalaşmış olsa da, türkoloji müstəvidə bu yanaşmaların tətbiqi hələ də tam sistemləşməmişdir.

XX əsrin əvvəllərində türk xalqları arasında tərcümə fəaliyyətinə böyük ehtiyac duyulmuşdur. Sovet dövründə bu fəaliyyət sistemli xarakter almış, klassik və müasir əsərlər rus dilinin vasitəçiliyi ilə türk dillərinə tərcümə olunmuşdur. Məsələn, Nizami, Füzuli, Məhtimqulu, Abay, Maxtımqulu, Cəlil Məmmədquluzadə və digər yazıçıların əsərləri müxtəlif türk xalqları arasında geniş yayılmışdır. Bununla belə, vasitəçi dil (rus dili) səbəbindən orijinal mətnin bəzi üslubi xüsusiyyətləri itirilmişdir (Məmmədov, 2012: 147).

Müstəqillik dövründə isə birbaşa türkcədən-türkcəyə tərcümələr artmışdır. Türkiyə, Azərbaycan, Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan və digər ölkələr arasında mədəni mübadilə çərçivəsində klassiklər və müasir yazarlar birbaşa tərcümə edilməyə başlanmışdır (Abdülkadir, 2020: 56). Türk dillərində tərcümə ənənəsi təkcə ədəbi mətnlərin bir dildən digərinə çevrilməsi deyil, həm də mədəniyyətlərin bir-birinə ötürülməsi kimi çıxış edir. Dini mətnlərin, dastanların və folklor nümunələrinin tərcüməsi türk xalqlarının ortaq yaddaşını qorumağa xidmət etmişdir. Bu gün isə müasir bədii ədəbiyyatın və elmi əsərlərin tərcüməsi türkdilli xalqlar arasında intellektual birliyi möhkəmləndirir.

Tərcümə ənənələrinin öyrənilməsi türk dillərinin müqayisəli şəkildə araşdırılmasına yeni imkanlar açır. Tərcümə materialları vasitəsilə:

- söz ehtiyatının tarixi inkişafı izlənilə bilər,
- semantik dəyişmələrin istiqamətləri müəyyən olunur,
- dillərin qarşılıqlı təsir səviyyəsi araşdırılır.

Bütün bunlar göstərir ki, tərcümə ənənələrinin öyrənilməsi yalnız filoloji maraq daşımır, həm də türk dünyasının integrativ potensialını elmi müstəvidə dəyərləndirmək baxımından əhəmiyyətlidir. Türk

xalqlarının ədəbi və mədəni inkişafında orta əsrlər xüsusi mərhələ təşkil edir. Bu dövrdə türk dillərində tərcüməçilik fəaliyyəti həm dini, həm də bədii-ədəbi sahələrdə geniş yayılmışdır. Ərəb və fars dillərinin elmi və mədəni nüfuzu nəticəsində türk xalqları bu dillərdən çoxlu sayda əsərlər tərcümə etmiş, bununla da öz milli ədəbi mühitlərini zənginləşdirmişlər.

Türk dillərində yazılı abidələrin ən qədim nümunələrindən sayılan Orxon-Yenisey yazıları (VIII əsr) birbaşa tərcümə nümunəsi olmasa da, onlar erkən dövrdə türklərin başqa dillərlə mədəni təmasda olduqlarını göstərir. Həmin yazılarda qonşu xalqlardan alınmış terminlər və mədəni təsir izləri müşahidə olunur. Bu, tərcümə fəaliyyətinə zəmin yaradan ilk addımlar kimi dəyərləndirilə bilər. Orta əsrlərdə ən geniş yayılmış tərcümə sahəsi dini mətnlərin çevrilməsi olmuşdur. İslamın qəbulundan sonra Qurani-Kərimin müxtəlif türk dillərinə tərcüməsi baş verdi. Bu tərcümələr həm şifahi, həm də yazılı formada mövcud idi. Qurani-Kərim ayələrinin izahı və tərcüməsi vasitəsilə dini biliklər türk xalqları arasında geniş yayıldı.

Bundan əlavə, ərəb və fars dillərində yazılmış dini-fəlsəfi əsərlər də tərcümə edilirdi. Məsələn, Əl-Fərabi, İbn Sina kimi filosofların əsərləri türk mühitində qismən tərcümə olunaraq öyrənilmişdir. Orta əsrlərdə fars dili böyük ədəbi və mədəni təsirə malik idi. Nizami Gəncəvi, Firdovsi, Sədi və Hafiz kimi klassiklərin əsərləri türk dillərinə tərcümə edilərək ədəbi zövqün formalaşmasına mühüm təsir göstərmişdir. Bu tərcümələr yalnız dil çevirməsi yox, həm də yeni poetik üslubun formalaşması demək idi. Türk klassik poeziyası çox vaxt məhz bu tərcümə ənənələri üzərində inkişaf etmişdir.

Türk dastanları və folklor nümunələri də başqa dillərə çevrilmişdir. Xüsusən *“Kitabi-Dədə Qorqud”* dastanı həm türk dilləri arasında, həm də ərəb və fars dillərinə tərcümə edilərək yayılmışdır. Bu dastanın tərcümələri türk xalqları arasında orta mədəni yaddaşın möhkəmlənməsinə xidmət etmişdir. Digər tərəfdən, ərəb və fars ədəbiyyatından edilən tərcümələr türk dillərində yeni ədəbi janrların – qəsidə, qəzəl, məsnəvi kimi poetik formaların yaranmasına təkan vermişdir (Abdullayev, 2015: 96).

Orta əsrlərdə yalnız dini və bədii deyil, həm də elmi mətnlər tərcümə olunmuşdur. Astronomiya, tibb, fəlsəfə və riyaziyyat sahəsində yazılmış əsərlər türk mühitinə daxil edilərək milli elmi fikrin inkişafına təsir göstərmişdir. Məsələn, Nəsirəddin Tusinin əsərləri türkcəyə çevrilmiş və uzun müddət elmi mənbə kimi istifadə olunmuşdur. Bilindiyi kimi, orta əsrlərdə tərcümə fəaliyyətinin əsas ictimai funksiyası maarifçilik idi. Tərcümə olunmuş dini və elmi əsərlər vasitəsilə türk xalqları İslam sivilizasiyasının intellektual nailiyyətlərinə qoşulmuş, elmi bilik və mədəni dəyərləri mənimsəmişdir. Bu proses həm də türkdilli xalqlar arasında bir mədəni körpü rolunu oynamışdır.

XIX əsrin ortalarından etibarən türkdilli xalqların ictimai-siyasi həyatında yeni mərhələ başlanır. Bu dövr maarifçilik ideyalarının, mətbuatın və yeni tipli məktəblərin meydana gəldiyi bir zaman idi. Ədəbi dilin inkişafı, Avropa mədəniyyətinə marağın artması və milli oyanış hərəkatları tərcüməçilik fəaliyyətini xüsusi ön plana çıxarmışdır. XIX əsrdə türk xalqları arasında maarifçilik ideyalarının yayılmasında tərcümələrin rolu böyük olmuşdur. Avropa dillərindən – əsasən rus, fransız və alman dillərindən – elmi və bədii əsərlər tərcümə edilərək yeni nəsil ziyalıların formalaşmasına təsir göstərmişdir. Bu tərcümələr vasitəsilə Avropa maarifçiliyinin ideyaları türk xalqları arasında geniş yayılmışdır. Məsələn, Azərbaycanda Mirzə Fətəli Axundzadə Avropa dramaturgiyasının təsiri altında əsərlər yazmaqla yanaşı, tərcüməçilik fəaliyyəti ilə də məşğul olmuşdur. Qazaxıstan, Özbəkistan və digər türkdilli bölgələrdə də oxşar maarifçi ziyalılar Avropa klassiklərini tərcümə edərək yeni ədəbi düşüncənin yaranmasına təkan vermişlər.

XIX əsrin ikinci yarısından etibarən türkdilli xalqlar arasında qəzet və jurnalların yaranması tərcüməçilik fəaliyyətini daha da aktualaşdırdı. Mətbu orqanlarda Avropa və Rusiya mətbuatından tərcümə edilmiş yazılar dərc olunurdu. Bu tərcümələr ictimai-siyasi məsələlərin müzakirəsinə, yeni ideyaların cəmiyyətə çatdırılmasına xidmət edirdi. Azərbaycan mətbuatında “Əkinçi” (1875), “Ziya”

və “Kəşkül” kimi qəzet və jurnallar, Orta Asiyada isə “Türkistan Ualayeti” və “Taraqçıy” kimi nəşrlər tərcümə materialları ilə maarifçilik hərəkatının mühüm tribunasına çevrilmişdir. XIX–XX əsrlərdə Avropa və rus ədəbiyyatının türk dillərinə tərcüməsi milli ədəbiyyatların inkişafında yeni mərhələ açdı. Aleksandr Puşkin, Lev Tolstoy, Aleksandr Ostrovski, Moliere və Şekspir kimi müəlliflərin əsərləri tərcümə edilərək milli dramaturgiya və nəsrin formalaşmasına güclü təsir göstərmişdir. Bu tərcümələr vasitəsilə türk xalqları Avropa ədəbiyyatında geniş yayılmış psixoloji realizm, maarifçi ideyalar və dramaturji texnikalarla tanış olmuşdur.

XX əsrin əvvəllərində milli oyanış hərəkatları tərcüməçilik fəaliyyətinə yeni məna qazandırdı. Bu dövrdə tərcümə yalnız maarifçilik deyil, həm də milli kimliyin qorunması və inkişafı üçün mühüm vasitə idi. Əlifba islahatları, milli terminoloji bazanın yaradılması və ana dilində dərsliklərin hazırlanması tərcüməçilik işinin əsas istiqamətlərinə çevrilmişdir. Xüsusilə 1920–30-cu illərdə sovet hakimiyyətinin ilk dövründə klassik Avropa və rus ədəbiyyatının sistemli şəkildə türkcəyə tərcüməsi aparıldı. Bununla yanaşı, sosialist ideologiyasını təbliğ edən əsərlərin də tərcüməsi geniş yayılmışdı. Bu, bir tərəfdən milli ədəbiyyatların zənginləşməsinə şərait yaratsa da, digər tərəfdən tərcümə fəaliyyətinin ideoloji nəzarət altında olmasına gətirib çıxarmışdı.

XIX–XX əsrlərdəki tərcüməçilik fəaliyyəti bir neçə mühüm nəticə doğurdu:

1. Avropa və rus mədəniyyətinə inteqrasiya gücləndi;
2. Milli maarifçilik və oyanış hərəkatları genişləndi;
3. Türk dillərinin leksik və üslubi imkanları zənginləşdi;
4. Tərcümə vasitəsilə yeni ədəbi janrlar və üslublar formalaşdı.

Bu səbəbdən XIX–XX əsrlərdə tərcüməçilik ənənələri yalnız ədəbi sahədə deyil, həm də ictimai-siyasi həyatın bütün yönlərində mühüm rol oynamışdır.

Türk dillərində tərcümə ənənələrinin öyrənilməsi çoxəsrlik mədəniyyət tariximizin ayrılmaz hissəsidir. Orta əsrlərdə dini və elmi mətnlərin tərcüməsi türk xalqlarının intellektual inkişafına mühüm təsir göstərmiş, fars və ərəb dillərindən edilən tərcümələr isə klassik ədəbiyyatın formalaşmasına zəmin yaratmışdır. XIX–XX əsrlərdə isə tərcümə fəaliyyəti maarifçilik hərəkatlarının güclənməsinə, Avropa mədəniyyətinə inteqrasiyaya və milli oyanış proseslərinə xidmət etmişdir (Məmmədov, 2012: 132). Müasir dövrdə türk dillərində tərcüməçilik həm problemlərlə, həm də yeni imkanlarla üz-üzədir. Terminoloji uyğunsuzluqlar, texniki tərcümə çətinlikləri və dil resurslarının məhdudluğu problemlər yaratsa da, rəqəmsal texnologiyalar, avtomatlaşdırılmış tərcümə sistemləri və türkdilli dövlətlərin qarşılıqlı əməkdaşlığı perspektivlərin geniş olduğunu göstərir.

Beləliklə, türk dillərində tərcümə ənənələrinin sistemli şəkildə araşdırılması yalnız dilçilik baxımından deyil, həm də mədəniyyət, tarix və ictimai inteqrasiya kontekstində böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu ənənələrin qorunması və inkişafı gələcəkdə türk xalqlarının mədəni birliyini möhkəmləndirəcək, elm və ədəbiyyatın beynəlxalq müstəvidə daha geniş yayılmasına xidmət edəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Kaşğarlı Mahmud. (2006). *Divanü Lüğat-it-Türk*. Bakı: Elm.
2. Ergin, M. (2010). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi Yay.
3. Korkmaz, Z. (2008). *Türk Dillerinde Karşılaştırmalı Dilbilim*. Ankara: TDK Yay.
4. Məmmədov, İ. (2012). *Azərbaycan tərcümə ənənələri*. Bakı: Şərq-Qərb.
5. Seyidov, M. (1985). *Azərbaycan xalq ədəbiyyatı*. Bakı: Elm.
6. Hasanov, Ə. (2018). *Türk xalqları ədəbiyyatında qarşılıqlı təsirlər*. Bakı: Elm və Təhsil.
7. Aksoy, Ö. A. (2011). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Yay.
8. Ögel, B. (1995). *Türk Mitolojisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

INTERNATIONAL CONFERENCE
“Global Horizons in Philology and Pedagogy: Experiences of Turkic Nations”
September 25, 2025

9. Abdullayev, V. (2015). *Folklor və tərcümə məsələləri*. Bakı: Nurlan.
10. Abdülkadir, İ. (2020). *Türk Dünyasında Çeviri Faaliyetleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.